

Lindy Elise Sørbø

Kvinnekamp i den franske revolusjon

Ideal vs. virkelighet

Bacheloroppgave i Historie

Veileder: David Bregaint

November 2020

Lindy Elise Sørbø

Kvinnekamp i den franske revolusjon

Ideal vs. virkelighet

Bacheloroppgave i Historie
Veileder: David Bregaint
November 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Forord

En takk er absolutt på sin plass til min veileder, førsteamanuensis David Bregaint, som har oppmuntret meg, kommet med gode og konstruktive råd, og for å ha beroliget meg når jeg trengte det.

En hjertelig takk til min tålmodige ektemann som inspirerer og motiverer meg til å utføre et helhjertet arbeid i alt jeg gjør. En stor takk også til alle de som har bedt for meg og vist godhet mot meg i denne fasen. Dere vet hvem dere er.

Sammendrag

I denne oppgaven ser vi nærmere på de kvinnelige stemmene under den franske revolusjon, hvem de var, og hvilke forestillinger de hadde om kvinnen. Tekstene vi skal undersøke er forfattet av de kjente kvinnene Olympe de Gouges og Manon Roland, som begge var aktive skribenter under den franske revolusjon. Gjennom å analysere ordbruk skal vi oppdage diskurser disse kvinnene oppfattet og selv var med på å skape. Fokuset er på de kvinnelige diskursene, hvilke roller disse omhandler, hvilke egenskaper tilegnes dem og hvor forfatterne selv plasserer seg i forhold til dem. Vi skal oppdage at de to kvinnene har både like og ulike diskurser som de forholder seg til.

Abstract

In this report we are going to look closer on the leading female voices of the French revolution, who they were and what views they had on women. The texts we are going to research are written by Olympe de Gouges and Manon Roland, who both were active writers under the French revolution. By analysing formulations and what words they use, we aim to discover discourses these women lived by and created. The focus is on the female perspective of the discourses, which roles they address, what abilities are given and where the writers place themselves within this discourse. We will discover that these two women have both similarities and differences in their discourses.

Innhold

Forord	1
Sammendrag	2
Abstract	2
1. Innledning	4
1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling	4
1.2 Avgrensning av problemstilling og begreper	5
1.3 Oppgavens struktur	5
2. Historiografi	6
2.1 Den historiografiske debatt om den franske revolusjon	6
2.2 Historiografi om kvinnen – fra opplysningstiden til i dag	7
3. Metode og Teori	9
3.1 Diskursteori	9
3.2 Kildevalg - Avgrensning og utvalg	11
4. Kontekst - Den sosiale og politiske situasjonen	13
5. Tekst 1: Lettre au Peuple ou Projet d'une Caisse Patriotiques	14
5.1 Innledning	15
5.2 Olympe de Gouges liv og virke	15
5.3 Brevets innhold	16
5.4 Analyse	16
6. Tekst 2: Mémoires de Madame Roland, Troisième Partie	20
6.1 Innledning	21
6.2 Manon Rolands liv og virke	21
6.3 Tekstens innhold	22
6.4 Analyse	23
7. Sammenligning	26
7.1 Roller og oppgaver	26
7.2 Følelser	27
8. Konklusjon	28
9. Bibliografi	29
9.1 Primærkilder	29
9.2 Oversettelser	29
9.3 Sekundærkilder	29
9.4 Illustrasjoner	31

1. Innledning

I en verden hvor samspillet mellom kjønn, roller og likestilling fortsatt er et høyaktuelt tema, vil det være nyttig å se tilbake på filosofien, tankene og handlingene som har preget historien. Ved hjelp av analyser, forskningsmetoder og en anerkjennelse av at tidligere og nåværende historie er skrevet av subjektive mennesker, vil vi med nye øyne kunne følge med på kvinners historie og deres kamp om en likestilt plass i samfunnet.

1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling

Den franske revolusjon i 1789 ble startskuddet for den moderne kvinnekampen. Med de nye revolusjonære ideene som folkesuverenitetsprinsippet og menneskerettighetserklæringen, kunne Frankrike bevege seg i mer radikal politisk retning enn tidligere. Stemmerettigheter for menn, likhet for loven, demokrati og etter hvert republikken, ble diskutert, og med varierende hell gjennomført. Den franske revolusjon kan neppe sees på som en solskinnshistorie om suksess. Likevel ble dette en historisk hendelse som ble viktig for at tankene om demokrati, frihet og rettigheter ble spredt og fikk grobunn, om enn for en tid senere. Midt oppi opphetede diskusjoner og sterke personligheter i revolusjonen, finner vi spørsmålet om kvinners plass i det nye samfunnet.

I ettertiden av de dramatiske hendelsene i Frankrike på sent 1700-tallet, har historien om menn og kvinner, i den rekkefølgen, blitt skrevet ned av samfunnsforskere, historikere og forfattere. Med tanke på de samfunnsforholdene og kildene som allerede lå til grunn da denne historien ble skrevet, vil den med stor sannsynlighet ha farget nedtegnelsene om kreftene og hendelsene under den franske revolusjon. Vi skal se nærmere på to kvinner som under denne revolusjonen påvirket eller prøvde på påvirke kvinnens rolle i det nye samfunnet. Vi vil også se litt på hvordan disse ble og blir fremstilt av samtiden, ettertiden og nåtiden.

Hvem var disse kvinnene i den franske revolusjon som engasjerte seg politisk, og stemmer forestillingene om dem med virkeligheten? Hvilket kvinnesyn hadde to av de ledende kvinnelige stemmene i den franske revolusjon?

Dette studiet vil forhåpentligvis forklare nærmere diskursene som ligger bak kvinners rolle i samfunnet gjennom tekstanalyse og utvalgte originaldokumenter fra perioden med den franske revolusjon. Oppgaven er også historiografisk ettersom den tar for seg hvordan kvinnene i senere tid blir, eller ikke blir, omtalt. For å kunne skrive oppgaven har jeg vært nødt til å gjøre noen prioriteringer og avgrensninger for at omfanget ikke skal bli for stort. I neste avsnitt vil jeg spesifisere begrensningene jeg har satt for denne teksten og forklare begreper jeg bruker før jeg tar for meg oppgavens struktur.

1.2 Avgrensning av problemstilling og begreper

Kvinnene jeg har valgt til å representanter fra den franske revolusjonen er Olympe de Gouges og Manon Roland. Grunnene for dette valget er mange, men jeg vil gjøre oppmerksom på at det følger med en rekke begrensninger for denne analysen ved å gjøre dette valget.

Hovedgrunnen for at valget falt på dem, er først og fremst at begge er veldig kjent fra den franske revolusjon, og dermed er kildene og forestillingen om dem mange og utbredt. For det andre er dette kvinner som har etterlatt seg en stor mengde selvskrevne kilder i form av brev og memoarer, som gir meg en bedre sjans til å komme så nært den historiske personen som mulig. For det tredje fremstår det som om disse to kvinnene har et veldig forskjellig verdenssyn nettopp med tanke på spørsmålet om hvilken rolle kvinnene i samfunnet skal ha.

Begrensningene ved å trekke frem akkurat disse to er at jeg bare får representert den borgerlige delen av kvinnene i Frankrike på denne tiden. Begge har ferdigheter i ordlegging og skrivning, om ikke enn relativt mye bedre enn den gjennomsnittlige tredjestandskvinnen, som vitner også om en bedre økonomisk standard. Dette ser jeg på som den en av de største utfordringene med analysen. Jeg vil derfor gjøre spesielt oppmerksom på at dette studiet bare kommer til å representere en snever del av kvinnene som kjempet i den franske revolusjon: de revolusjonære kvinnene i borgerskapet.

Når det gjelder begrep er det lite å bemerke annet enn at jeg konsekvent henvender til revolusjonen i Frankrike som startet i 1798 når jeg skriver om den franske revolusjon, ikke noen av de mange revolusjoner som vi vet fant sted i Frankrike i senere tid. Andre metodiske begrep vil bli forklart i metoddelen, eller etter hvert som de dukker opp.

1.3 Oppgavens struktur

Før vi begynner å vise denne oppgavens metoder og teorigrunnlag vil jeg presentere den historiografiske konteksten til kvinner i den franske revolusjon. Deretter kommer jeg til å legge frem mine metodevalg hvor kilder og teori blir diskutert og drøftet, spesielt når det gjelder deres relevans. I denne delen av studiet kommer jeg også til å begrunne mine valg av metoder for å løse problemstillingen. Jeg kommer deretter til å gå raskt gjennom den sosiale og politiske konteksten som hørte til slutten av 1700-tallets Frankrike. Etter dette kommer hoveddelen av oppgaven, selve tekstanalysen som forhåpentligvis vil føre meg et skritt nærmere å løse problemstillingen. I begge tekstene vil jeg starte med en grundig gjennomgang av konteksten til verkene. Jeg skal se nærmere på hvem som skrev dem, hvilken situasjon de befant seg i, samfunnets status, og på hvilke måter disse tekstene ble publisert og lest. Deretter følger en kort oppsummering av innholdet til tekstutdraget før analysen. I analysen kommer jeg til å trekke frem funn jeg har gjort og drøfte dem. Etter dette kommer jeg til å sammenligne funnene fra de to tekstene og drøfte disse opp mot hverandre. Her håper jeg at jeg vil kunne danne meg en dypere forståelse av kvinnenes kvinnesyn basert på diskursene som er kommet frem i tekstene, for så å presentere mine funn. Til slutt kommer konklusjonen.

2. Historiografi

Historiografien som er aktuell for dette studiet vil være todelt. På den ene siden har man en generell historiografi om den franske revolusjon, hvilke historiske fortolkninger den følger og hvordan den behandler historien fra den franske revolusjon. I den andre kategorien, og den som er mest aktuelt for denne oppgaven, finner vi den kvinnelige historiografien. Denne er mindre omtalt, i det minste før 1970, og kan i bred forstand omhandle verdensomfattende historiografi, ikke bare den franske revolusjon. Jeg vil i dette avsnittet forklare både den generelle og den kvinnelige hver for seg.

2.1 Den historiografiske debatt om den franske revolusjon

«The French Revolution is probably the most heavily trampled field in the collective farm of history.»¹

Den franske revolusjon har fra dens egen opprinnelse vært skrevet om og forsket på. Selv over 230 år senere lar historikere seg fascinere av det som for mange har blitt symbolet for starten på den moderne verden. Men historien om den franske revolusjon har ikke alltid blitt lest og skrevet om på samme måte. Historikeren Kåre Tønnesson viser til et skille mellom den klassiske revolusjonsoppfatningen, som han kaller «læren om den borgerlige revolusjonen» og den moderne tilnærmelsen som en kritikk på den tidligere oppfattelsen, kalt revisjonisme.²

Den «klassiske» revolusjonsteorien kan, ifølge Tønnesson, spores tilbake til forfattere fra revolusjonstiden selv. Den ble først skikkelig utformet rundt 1889 og var da preget av det marxistiske historiesynet. Hovedlinjene er at et samfunn går fra et førindustrielt samfunn til det industrielle.³ Albert Mathiez, Georges Lefebvre og Albert Soboul er noen av historikerne som på tidlig 1900-tallet var sterke stemmer innenfor denne tradisjonen. Revolusjonen var ifølge denne oppfattelsen, en konsekvens av den økende kapitalismen på 1600- og 1700-tallet som hadde gitt borgerskapet mye makt.⁴ Denne forståelsen klarer også å koble flere sider sammen i revolusjonen, slik som de politiske, sosiale og økonomiske, inn i én teori.⁵ Revisjonismen, som har dominert i historietradisjonen siden 1970, ønsker å benekte at det er kapitalisme og borgerskapet som står bak revolusjonen og spør om det i det hele tatt er en kobling mellom disse.⁶ På denne siden av historiografien finner vi navn som Alfred Cobban og François Furet.⁷

---

¹ Dorinda Outram *The Body and the French Revolution, Sex - Class and Political Culture* (New Haven & London: Yale University Press, 1989)

² Kåre D. Tønnesson *Revolusjonen som rystet Europa: Frankrike 1789-1815* (Oslo: Aschehoug, 1989), 9

³ Tønnesson 1989: 9, 10

⁴ Henry Heller «Marx, the French Revolution, and the Spectre of the Bourgeoisie. « *Science & Society*, 78 nr. 2 (2010): 184

⁵ Tønnesson 1989: 10

⁶ Heller 2010:184, 185

⁷ Alfred Cobban, *The Social Interpretation of the French Revolution* (Cambridge: Cambridge University Press, 1999); François Furet, *Marx and the French Revolution* (Chicago: University of Chicago Press, 1988)

2.2 Historiografi om kvinnen – fra opplysningstiden til i dag

«If the past is like a foreign land, the history of women is not only foreign but largely uncharted»⁸

Sett i et historiografisk lys har hovedvekten i historiske tekster sjeldent vært tynget av kvinner, verken når det gjelder forfattere eller historiske personer. Det betyr ikke at det ikke har fantes kvinnelige historikere, kvinner som har gjort arbeid innenfor det historiske felt, som for eksempel å oversette verk, eller kvinner som har hatt betydning for historiske hendelser i verden og i den franske revolusjon.

På 1970-tallet begynte det å dukke opp flere verk som satte søkelyset på kvinner og kjønn, her med en kobling opp mot sosiologiske studier, som sammen med historiske studier var de dominerende disiplinene blant kvinner.⁹ Her hjemme i Norge ble boka *Kvinner på barrikadene* skrevet som et svar på en historielærers sukk om manglende stoff om kvinner i den franske revolusjon.¹⁰ På 90-tallet påpekte Karen Offen at i både eldre og nye historiske oversiktsverk, er temaet om kvinner og kjønn stort sett utelatt, som i *Dictionnaire critique de la Révolution française* av François Furet og Mona Ozouf, og *France 1789-1815: Revolution and Counterrevolution* av Donald Sutherland.¹¹ Denne tendensen kan vi også se i nyere verk som Jonathan Israel's *Revolutionary Ideas: An Intellectual History of the French Revolution from The Rights of Man to Robespierre*, hvor det i oppslagsverket over hovedaktører under den franske revolusjon, nevnes bare 8 kvinner mot 159 menn.¹²

På 1990-tallet fantes et paradigme der historikere antok at revolusjonen utelot kvinnen fra politikk og plasserte henne i den private settingen og dermed ekskluderte henne fra den offentlige. I denne historiske forståelsen ser man på revolusjonen som et tilbakefall i kvinners rettigheter da det er bevist at enkelte kvinner i det gamle regime hadde stemmerettigheter og andre rettigheter som forsvant i løpet av revolusjonen.¹³ Dette synet har blitt kritisert av feministiske historikere som Anne Verjus, Carla Hesse, Denise Davidson, Jennifer Heuer og Suzanne Desan. De mente det ble for enkelt å dele inn i to kategorier som utelukker hverandre, hvor kvinnene hørte til i den private, mens den offentlige var forbeholdt menn. I stedet så de nærmere på hvordan kvinner under den franske revolusjon utnyttet situasjonen for å kunne publisere verk skrevet av dem selv og uttrykke krav om rettigheter.¹⁴

---

⁸ Bonnie G. Smith «The Contribution of Women to Modern Historiography in Great Britain, France, and the United States, 1750-1940.» *The American Historical Review*, 89 no. 3 (1984), 709, DOI: 10.2307/1856122

⁹ Françoise Thébaud, «The History of Women and Gender: French perspectives on the last twenty years.» *Women's History Review*, 27, no. 1 (2018), 41, DOI: 10.1080/09612025.2016.1250529

¹⁰ Aslaug Moksnes, *Kvinner på barrikadene*. (Oslo: Likestillingsrådet, 1974), 3-4

¹¹ Karen Offen «The New Sexual Politics of the French Revolutionary Historiography.» *French Historical Studies*, 16, no. 4 (1990) 909, DOI: 10.2307/286328; François Furet og Mona Ozouf, *Dictionnaire critique de la Révolution française* (Paris: 1988); Donald Sutherland, *France 1789-1815: Revolution and Counterrevolution* (New York & Oxford: 1986)

¹² Jonathan Israel, *Revolutionary Ideas: An Intellectual History of the French Revolution from The Rights of Man to Robespierre*. (Princeton: Princeton University Press, 2014)

¹³ Joan B. Landes *Women and the Public Sphere in the Age of the French Revolution*. (Cornell University Press, 1988): 17

¹⁴ Suzanne Desan «Recent Historiography on the French Revolution and Gender.» *Journal of Social History*, 52, nr. 3 (2019): 567 DOI: <https://doi.org/10.1093/ish/shy079>; Anne Verjus, *Le cens de la famille. Les femmes et le vote, 1789-1848*. (Paris: 2002), *Le bon mari. Une histoire politique des hommes et des femmes à l'époque révolutionnaire*. (Paris: 2010); Jennifer Ngaire Heuer, *The*

Å skrive om kvinnelig historie har til tider vært en utfordring. Ifølge Professor Emerita Françoise Thébaud har det franske akademiske miljøet holdt seg borte fra, og nesten vært fiendtlig mot kvinnehistorie, fordi de har sett på dette som uvitenskapelig og nærmest militant.¹⁵ Historiografien er preget av uenigheter som for eksempel om kvinnehistorie og familiehistorie burde være tett koblet opp mot hverandre, men også kritikk av måten kvinnen historisk har blitt undersøkt og forsket på, eller snarere ikke undersøkt.¹⁶ Peter McPhee viser i sitt verk til at en av de største gruppene av mennesker under den franske revolusjonen, arbeidskvinnen på landsbygda, er de vi vet minst om.¹⁷

Family and the Nation: Gender and Citizenship in Revolutionary France, 1789–1830. (Ithaca, NY: 2005), *The Family on Trial in Revolutionary France* (Berkeley: CA, 2004); Carla Hesse, *The Other Enlightenment: How French Women Became Modern.* (Princeton, NJ: 2001); Denise Davidson, Z. *France after Revolution: Urban Life, Gender, and the New Social Order.* (Cambridge: MA, 2007)

¹⁵ Thébaud 2018: 41

¹⁶ Louise A. Tilly «Women's History and Family History: Fruitful Collaboration or Missed Connection» *Journal of Family History*, 12, no. 1-3 (1987) 303-315, DOI: 10.1177/036319908701200117

¹⁷ Siobhán MacIlavvey *Figurations of the Feminine in the Early French Women's Press, 1758-1848.* (Liverpool: Liverpool University Press, 2019), 3; Peter McPhee, *A Social History of France, 1780-1880.* (Routledge, 1992), 4

3. Metode og Teori

I dette kapitlet vil jeg gjennomgå hovedteori og -metode jeg har valgt for oppgaven. Jeg skal forklare hvordan den skal gjennomføres, sentrale begreper i teorien, og utfordringer jeg har støtt på med tanke på metode. Undersøkelsen av disse tekstene vil gjennomføres i et kvalitativt lys. Jeg kommer også til å presentere mine valg av kildematerialet, primærkildene som skal analyseres, samt se på utfordringer med utvelgelse av disse.

3.1 Diskursteori

For å kunne gjennomføre tekstanalysene vil jeg benytte meg av metoden diskursanalyse. Dette er en kvalitativ metode for å ta historien i nærmere øyensyn for å forstå kvinnenes perspektiv under den franske revolusjon bedre. Innenfor diskursteori er det noen begreper jeg kommer til å ta i bruk for å presentere mine funn i tekstene. Disse skal jeg forklare nærmere i de neste avsnittene. Jeg kommer også til å forklare noen av utfordringene og begrensningene ved å velge denne metoden.

3.1.1 Representasjoner

«Representation means using language to say something meaningful about, or to represent, the world meaningfully, to other people. «¹⁸

Hvordan fungerer språket vårt? Når vi kommuniserer og tilegner en gjenstand, en hendelse eller noe som helst, en mening, kalles dette for en representasjon. Det er en beskrivelse eller en språklig fremstilling av et fenomen.¹⁹ På denne måten gir det vi snakker om mening. En representasjon er subjektiv og kan forandres over tid. Den kan derfor oppfattes og forstås forskjellig fra menneske til menneske. Representasjoner er noe vi forholder oss til konstant. Det er ikke bare de vi selv har opplevd som vi fremstiller, men også disse som vi har blitt fortalt gjennom bøker, TV og andre mennesker. Dette kan være representasjoner vi aldri har eller kommer til å oppleve selv, men vi likevel har en forestilling om.²⁰ Dette kan være alt fra opplevelser fra andre verdenskrig, det kan være hvordan prinsesser skal oppføre seg eller hvordan en hvithai er. Bak representasjonene ligger forutinntatte forståelser som preger vår verdensoppfattelse. Dette er det som kalles en diskurs.

3.1.2 Diskurs

En historisk tekst kan leses på forskjellige måter. Hvis man ønsker å finne ut hvilken måte teksten beskriver og definerer verden eller fenomener på, er nødvendigvis ikke forfatterens budskap det viktigste, men heller hvilke ord vedkommende velger å bruke for å presentere budskapet sitt.²¹ Våre bakenforliggende holdninger til verden og måten vi oppfatter dem på, kalles en *diskurs*.²² Definisjonen av en diskurs kan variere veldig, men i boka *Hvordan bruke teori?*, forklares det som en kollektiv forståelsesramme. Dette vil si at det ikke er en individuell forståelse, men noe flere i et samfunn er innforstått med.²³ En annen måte å

---

¹⁸ Stuart Hall, *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. (London: Sage, 1997), 15

¹⁹ Lars E. F. Johannessen, Tore Witsø Rafoss og Erik Børve Rasmussen. *Hvordan bruke teori?* (Oslo: Universitetsforlaget, 2018), 52-53

²⁰ Johannessen et al. 2018: 55

²¹ Leidulf Melve og Teemu Ryymin, red. *Historikerens arbeidsmåter*. (Oslo: Universitetsforlaget, 2018), 57.

²² Johannessen et al. 2018: 58

²³ Johannessen et al. 2018: 58

forklare diskurs på er at det er et sett med regler eller mønstre som baserer seg på noen representasjoner.²⁴ Dette betyr ikke at alle diskurser vil gjelde som sannhet til hver en tid, fordi en diskurs er subjektiv. Som historiker vil det være interessant å observere hvilke diskurser som kommer frem av den historiske teksten, og hvilke som bygger opp under disse. Siden en representasjon som diskursen består av, er et språklig fenomen, kan det observeres gjennom å legge merke til ordlyd, ordbruk og utelatelse av ord for å forstå hvilken diskurs samtidspersonen lever i. Dette bringer oss videre til diskursanalyse som metode.

3.1.3 Diskursanalysen

I en diskursanalyse tar vi for oss nettopp hvilke diskurser som fremgår av språket, og ser etter representasjonene i teksten som bygger opp under denne. Analysenes hovedoppgave er å finne disse og på denne måten redegjør for det som ligger bak dem, ut ifra språket.²⁵ En diskursanalyse kan kalles en «kritisk analyse av etablerte tenke- skrive-, og snakkemåter.»²⁶ Når jeg nå skal analysere disse to tekstene fra 1700-tallet gjennom en diskursanalyse er det første jeg gjør å bli godt kjent med tekstene. Dette innebærer å lese seg opp på lignende tekster skrevet av samme forfatter, eller i samme tidsperiode, og gjøre seg godt kjent med konteksten. Av den grunn kommer jeg til å ha en rask gjennomgang av konteksten til den franske revolusjon, som disse verkene er skrevet i sammenheng med, i tillegg til å presentere de to kvinnelige forfatterne og deres tekst. Jeg skal se nærmere på hvem tekstene ble lest av og var ment for, før jeg går i gang med selve analysen. Etter dette ser jeg etter hva man trenger av forhåndskunnskaper for å lese tekstene. Hvilke identiteter er representert og hvilke egenskaper tilegnes disse?²⁷ Her kommer jeg spesielt til å fokusere på kjønn og kjønnsuttrykk fordi det er denne diskursen jeg er interessert i å oppdage. Dette vil være kategorier som definerer det mannlige og kvinnelige kjønn og deres roller. Etter analysen av de to tekstene kommer jeg til å sammenligne dem basert på mine funn. Jeg kommer spesielt til å trekke frem og undersøke begreper rundt den kvinnelige fremstillingen som begge forfatterne omtaler, som jeg kommer til å trekke frem og undersøke nærmere.

3.1.4 utfordringer med diskursanalyse

Den største faren med diskursanalyse er nettopp det den prøver å unngå: at forskeren trekker med sine egne diskurser inn i analysen. Dette oppdaget jeg spesielt når jeg skulle sammenligne de to tekstene og fenomener som jeg forbinder den kvinnelige diskursen jeg kjenner til, og ikke nødvendigvis de som ligger i teksten.

En annen utfordring har vært at det er flere funn som omhandler kvinnelige diskurser innenfor kildene, men som jeg av begrensningens skyld har valgt å utelate her. Først og fremst kommer jeg til å sette søkelys på begge kvinners fremstilling av det kvinnelige kjønn i sammenheng med deres roller som kvinne, spesielt med tanke på roller, skriving, og følelser. Disse valgene er tatt fordi de er tydelige i begge verk, og er tett knyttet opp mot den kvinnelige diskurs i begge.

---

²⁴ Johannessen et al. 2018: 53

²⁵ Aksel Tjora *Kvalitative forskningsmetoder I praksis*. (Oslo: Gyldendal, 2017), 185

²⁶ Johannessen, et al. 2018: 51

²⁷ Ibid: 77-78, 85

3.2 Kildevalg - Avgrensning og utvalg

Dette studiets mål er å oppklare hvem Olympe de Gouges og Manon Roland var og hvilket kvinnesyn som kommer frem i deres tekster. De har begge etterlat seg store mengder med skriftlige kilder, og jeg vil i denne delen av oppgaven begrunne hvorfor jeg har valg nettopp disse tekstene som jeg skal analysere, og utfordringene ved å velge dem.

3.2.1 Primærkilder

Empirien min for tekstanalysene er hentet fra *Mémoires de Madame Roland* skrevet av henne selv, fra side 190-196 og Olympe de Gouges' brev *Lettre au Peuple, ou Projet d'une Caisse Patriotique*. Jeg har allerede forklart mine valg av kvinnelige representanter fra den franske revolusjon og utfordringene med dette valget i kapittdelen *avgrensninger og begreper*. Hovedgrunnen til at jeg har valgt å avgrense er på grunn av begrensningene denne oppgavens størrelse har. Jeg har blant annet valgt å bruke en kvalitativ metode i stedet for kvantitativ, og håper med dette at jeg kommer til å oppdage hvilke kvinnelige diskurser som fantes på denne tiden for å kunne besvare problemstillingen. Etter å ha gjort meg kjent med en rekke av De Gouges og Rolands verk, både brev, teaterstykker og biografier, falt valget på disse to tekstene jeg skal analysere. Grunnene til dette er for å vise en viss bredde i tidsrom hvor tekst 1 er skrevet i begynnelsen, noen vil kanskje si før den franske revolusjon, i 1788, mens den andre er skrevet et stykke inn i revolusjonen og på grensen til at den kvinnelige friheten ble innskrenket, i 1793. En annen faktor som spilte inn på valget av tekst, var at jeg ikke ønsket at teksten primært skulle handle om kjønnsrollen. Denne diskursen skulle være tydelig i seg selv uten at det var noe som virket som om forfatteren tok opp som en hovedsak. Et annet moment er at begge tekstene omtaler kvinner i ulike posisjoner og roller, slik som for eksempel borgere, mødre, koner, og videre.

3.2.2 Refleksjoner om kildevalg

Det er sikkert flere av tekstene som hadde møtt disse kriteriene. Gjennom en kvantitativ forskning ville jeg hatt muligheten til å få et større overblikk over den rådende diskursen rundt kvinner, som De Gouges og Roland fulgte, men samtidig hadde dette krevd enormt med tid og analyse som ville vært svært vanskelig å gjennomføre i en så begrenset oppgave. En kvantitativ analyse ville heller ikke vært mulig gjennom en diskursanalyse fordi denne metoden fokuserer mer på det kvalitative og dykker for dypt ned i en tekst. Derfor har jeg begrenset meg til bare to tekster. Grunnen for at jeg ikke bare valgte én tekst, er fordi jeg ønsket å kunne sammenligne dem med hverandre. Dette for å kunne danne meg et bedre helhetsinntrykk og kontrollere dem opp mot hverandre. I tillegg ville jeg se om jeg tekstene inneholdt forskjeller som kunne være med å avklare om det fantes flere typer diskurser rådende også innenfor den borgerlige kretsen av politisk aktive kvinner under den franske revolusjon. Valget på nettopp disse to tekstene falt naturlig fordi jeg først fant kriteriene jeg har lett etter i dem.

Men kriteriene i seg selv står i fare for å utelukke andre viktige perspektiver som kunne vært nyttige for å oppklare problemstillingen. Likevel er det slik at en begrensning er på sin plass for at arbeidet skal være overkommelig. Det har vært utfordrende i denne oppgaven å avgrense meg på den måten jeg har, spesielt i frykt for at jeg skulle bidra til å danne et skjevt bilde av den kvinnelige diskursen som var rådende under det revolusjonære Frankrike på sent 1700-tallet. Det er derfor viktig at jeg er åpen om disse begrensningene i denne oppgaven, hvor kildene er hentet ut ifra noen få kriterier som er

satt for å begrense kildemengden, og for å få et mer konkret analyseforhold mellom de to kildene. Det vil uansett være nyttig å se tekstene i kontekst av den politiske og sosiale situasjonen som foregikk i det tidsrommet de ble skrevet i.

Spesielt har det vært utfordrende å ikke bare begrense seg med tanke på kildematerialet, men også kilden i seg selv. Hva jeg har kapasitet til å trekke frem av diskurser og representasjoner har vært vanskelig. I ettertid har jeg sett at å bearbeide én tekst gjerne hadde vært nok for denne oppgaven, men ser fordelene med å ha en annen tekst å kunne sammenligne med.

3.2.3 Oversettelser

En annen utfordring i denne oppgaven har vært det språklige. I en diskursanalyse hvor ord og ordbruken i seg selv er så sentrale, er det viktig med gode oversettelser for å i det hele tatt kunne gjennomføre en analyse. Jeg har valgt å benytte meg av Clarissa Palmers oversettelse til Olympe de Gouges tekst *Lettre au Peuple*.²⁸ Hun har studert både fransk og Olympe de Gouges ved Universitetet i Buckingham, oversetter De Gouges verk fra de franske originalkildene til engelsk. Til Rolands arbeid har jeg benyttet meg av Edward Gilpin Johnsons utgivelse i 1900, som er en oversettelse som baserer seg på primærkilden gitt ut av Bosc i 1795.²⁹

For å ivareta kvaliteten i dette studiet, er det blitt gjort et grundig arbeid gjennom å kvalitetssikre alle sitatene og oversettelsene som blir brukt i denne oppgaven. Her har jeg fått hjelp av førsteamanuensis David Bregaint til å dobbeltsjekke at alle sitater er samstemte med oversettelsene.

---

²⁸ Olympe de Gouges, *Lettre au peuple, ou projet d'une caisse patriotique, par une citoyenne*. Oversatt av Palmer, Clarissa.

²⁹ Marie-Jeanne Mme Roland, Edward Gilpin Johnson (red.) *The Private Memoirs of Madame Roland*. (Chicago: A.C. McClurg & Co, 1900) se side 7, «Preferance»

4. Kontekst - Den sosiale og politiske situasjonen

Jeg har tidligere nevnt at det er viktig å gjøre seg godt kjent med teksten man skal analysere. Derfor kommer jeg i dette kapitlet til å redegjøre for de store linjene som dannet bakteppet for situasjonene De Gouges og Roland levde i. De spesifikke kontekstene til hver enkelt tekst vil bli forklart i egne avsnitt i kapitlene om tekstene.

1700-tallet kjennetegnes av det som vi kaller opplysningstiden. Denne epoken var preget av nye ideer om mennesket, individualisering av samfunnet og debatt om rettigheter. Sentralt i epoken står opplysningstidens tenkere, som i Frankrike kalte seg selv *philosophes*.³⁰ Blant disse er Montesquieu, Voltaire og Rousseau sentrale. Til forskjell fra renessansens ide om at «idealtiden» var bak dem og antikken var gullalderen, var fokuset til opplysningsmennesket fremtiden. Målet var å strekke seg fremover, ikke nødvendigvis å se til fortiden. Dette betydde ikke at de forkastet hele den greske antikken arven, og man kan finne arkitekter, forfattere og politiske aktivister som bruker antikkens ideer og strukturer. Forskjellen fra renessansen er at dette var ikke lenger et mål i seg selv.³¹

De nye ideene i opplysningstiden åpnet opp for kritikk, spesielt rettet mot det politiske systemet. Gjennom salonger, pamfletter og politiske debatter spredde ideene seg raskere enn før og utviklet seg. Det ville vært for enkelt å si at opplysningstidens ideer førte til den franske revolusjonen og alene, men den åpnet opp for kritisk tenkning og et fokus på individualisme som bidro betraktelig og preget revolusjonen.³²

Frankrike på 1700-tallet var preget av *det gamle regime* og *føydalsamfunnet*. Folket var delt inn i tre stender: de geistlige, adelen og tredjestanden. Dette ville utover århundret bli mindre tydelig og endre seg fra stendersamfunn til et samfunn definert av sosiale klasser.³³ Kongen var statens øverste maktorgan. På dette tidspunktet befant Frankrike seg i en dyp økonomisk gjeld. Dette var ikke uvanlig for en stormakt på denne tiden, men viste seg å bli kritisk da avlingene slo feil. Skatteleggingen ble utslagsgivende da tredjestanden slet med å betale den på grunn av uår, mens adelen og de geistlige brukte sine privilegier for å unngå å betale den.³⁴

---

³⁰ Merry E. Wiesner-Hanks, *Early Modern Europe 1450-1789* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 367

³¹ Ibid: 367

³² R. R. Palmer, Joel Colton, Lloyd Kramer, *A History of Europe in the Modern World*. (New York: McGraw-Hill Education, 2014): 368

³³ Wiesner-Hanks, 2013: 282

³⁴ Palmer, et al. 2014: 369

5. Tekst 1: Lettre au Peuple ou Projet d'une Caisse Patriotiques

Olympe de Gouges forsidebilde fra hennes andre politiske pamflett: «Remarques patriotiques». Frankrikes konge og dronning mottar et dokument av det som kan forestille De Gouges selv, som overleverer «Lettre au Peuple».

5.1 Innledning

Mot inngangen til den franske revolusjon i 1788, forfattet borgeren Olympe de Gouges, et brev hvor hun diskuterer datidens situasjon, samtidig som hun fremmer en løsning hun kaller «Project d'une caisse patriotique»³⁵. Selv om brevet er skrevet anonymt er det konsensus om at det er De Gouges som står bak dette brevet. Jeg skal ta en nærmere kikk på hva De Gouges skriver om kvinner i denne situasjonen gjennom diskursanalyse, men aller først skal jeg forklare brevetts kontekst og innhold. Vi skal senere se på hvilke ord og uttrykk hun bruker for å beskrive de forskjellige kjønnsrollene og hvordan de sier noe om hverandre.

5.2 Olympe de Gouges liv og virke

Tidligere har vi sett nærmere på den generelle konteksten dette brevet står i. I dette avsnittet kommer jeg nærmere til å forklare hvem Olympe de Gouges var og hva hun er kjent for, før vi tar fatt på analysen.

Den 20. juli 1793 ble Olympe de Gouge arrestert. Ifølge politiets rapporter virket den revolusjonære kvinnen genuint overrasket over pågripelsen. Dette, påpeker professoren Vanpée, til tross for at Olympe i flere år hadde vært aktiv som skribent for teaterstykker som omhandlet politikk, kritisert kjente ledere av revolusjonen, og hatt tendenser til sympati for kongefamilien.³⁶ I sin rettighetserklæring for kvinner uttrykker Olympe: «Kvinnen har rett til å bestige skafottet; da skal hun også ha retten til å bestige talerstolen.»³⁷ Olympe selv endte opp på skafottet.³⁸

Marie Gouze var fra Montauban i Sør-Frankrike og vokste opp som datteren av Pierre Gouze, en lokal slakter, og Anne-Olympe. Hun ble giftet bort som 17-åring til den eldre Louis-Yves Aubry og sammen fikk de en sønn. Aubry døde tidlig og Marie flyttet da til Paris og tok navnet Olympe de Gouges i stedet for å bruke enkenavnet Aubry. Navnet ble antakeligvis til ved at hun brukte morens mellomnavn, om-stavet på sitt pikenavn, og la til en aristokratisk vri ved å legge til «de».³⁹ Samtidig ved å skape seg et nytt navn prøvde også Olympe å skape seg et ry som forfatterinne. Hun skrev, eller dikterte til en sekretær, flere politiske pamfletter, skuespill og noveller.⁴⁰

På tidspunktet dette brevet ble skrevet, levde De Gouges i Paris hvor hun prøvde å nå gjennom som forfatter. Det var på starten av den franske revolusjon og kongen ønsket å kreve inn mer skatt fra folket, noe de adelige og de høygeistlige strittet sterkt imot. I dette brevet uttrykker De Gouges en sterkt nasjonalistisk bønn om en nasjonalistisk skatt som man betalte som et tegn på sin patriotisme.

---

³⁵ «Patriotic Purse Project»

Olympe de Gouges. *Lettre au peuple, ou Projet d'une caisse patriotique par une citoyenne*. (Paris: chez Maradan et les marchands de nouveautés, 1788), 3
Overs. Palmer

I den franske versjonen er ordet «Citoyenne» brukt, som er den kvinnelige bøyningen av borger på fransk.

³⁶ Janie Vanpée, «Preforming Justice: The Trial of Olympe de Gouges.» *Theatre Journal* 41, nr. 1 (1999), 47-48

³⁷ Moksnes 1974: 73

³⁸ Olympe de Gouges, *Les droits de la femme. A la Reine*. (Paris:1791)

³⁹ Elisabeth Aasen. *Driftige kvinner, Lærde og ledende kvinner gjennom tidene*. (Oslo: Pax Forlag, 2009), 133

⁴⁰ Miller, Christopher L. *The French Atlantic Triangle: Literature and Culture of the Slave Trade*. (Durham & London: Duke University Press, 2008), 109

Det er uvisst hvor mange som kan ha lest brevet. I sin biografi om De Gouges «*Olympe de Gouges des Droits de la femme à la guillotine*» skriver Oliver Blanc at brevet nådde fremsiden av avisen *Les Petites Affiches ou Journal général de France* 6. november 1788 og at ideen hennes om en patriotisk skatt ble mye diskutert.⁴¹ Det er derimot vanskelig å vite hvor mange det har nådd ut til. Man kan se på hvor mange eksemplarer vi fortsatt har av teksten, men dette gir ikke nødvendigvis en god representasjon av hvor mange kopier det fantes på denne tiden. De kan ha forsvunnet eller blitt ødelagt opp gjennom tidene. Bildet i starten av dette kapitlet kan gi en indikasjon. Et slikt bilde var kostbart og De Gouges ville sannsynligvis ikke investert i å få tegnet det, om det ikke kom til å være til nytte og bli sett.

5.3 Brevets innhold

Brevet starter med å definere hvem De Gouges skrev til: «C'est à vous, Français, que j'écris».⁴² Videre oppga hun deres nasjonalitet som en motivasjon for å skrive dette dokumentet og oppfordret dem til å bruke hva hun kaller deres «naturlige bedømmelse» som «opplyser dem, slik at de ikke vil oppføre seg uforsiktig».⁴³ Deretter går hun over i et avsnitt hvor hun prøver å definere mannen eller mennesket. Videre skrev De Gouges om en ubehagelig opplevelse hun hadde dagen i forveien, som hun også senere trekker frem i brevet for å understreke den dystre situasjonen hennes land befant seg i rundt år 1788. Det er denne hendelsen hun oppgir som årsaken for å skrive brevet.⁴⁴ Deretter følger et avsnitt som forsvarte kongen, og hvor hun refset folket for å bruke penger på uviktige ting mens familiene deres manglet brød.⁴⁵ Etter dette følger en diskusjon rundt hennes egen rolle som kvinne og hennes autoritet til å være en forfatter og delta i debatten.⁴⁶ Hun skriver så videre om problemene til Frankrike, med hovedvekt på de økonomiske. På side 15 kommer hun med et løsningsforslag: en frivillig skatt. Dette kobler hun sterkt opp mot den nasjonale stoltheten og selvfølelsen, spesielt til de høyere samfunnsklassene, men også andre samfunnsklasser som de geistlige, og deretter hennes egne samfunnslag: kvinner, forfattere og kunstnere.⁴⁷ Brevet avsluttes med å redegjøre for hennes intensjoner bak teksten.

5.4 Analyse

Når jeg nå skal analysere teksten på jakt etter de bakenforliggende holdningene, diskursene, er det noen punkter jeg kommer til å se etter. Disse er tidligere nevnt i metoddelen, og vil være forhåndskunnskaper som blir tatt for gitt at leseren allerede kjenner til, identiteter som blir nevnt og deres egenskaper og roller. I sentrum står språket i teksten for seg selv og ikke forfatterens budskap. Jeg skal i løpet av denne analysen ta nærmere for meg disse spørsmålene: Hva krever teksten at leseren kjenner til på forhånd?

---

⁴¹ Olivier Blanc, *Olympe de Gouges des Droits de la femme à la guillotine* (Paris: Tallandier, 2014), 105

⁴² «It is to you, the French, that I write»

De Gouges 1788: 3 overs. Palmer

⁴³ «Si vous vous laissez toujours guider par le jugement naturel qui vous éclaire, vous ne commettriez jamais d'imprudences»

Ibid: 3, egen overs.

⁴⁴ Ibid: 4 & 11

⁴⁵ Ibid: 6

⁴⁶ Ibid: 7, 8 & 9

⁴⁷ Ibid: 18, 21 & 25-26 & 27

Hvilke identiteter og praksiser anerkjenner teksten som opplagte og ikke, og hvilke egenskaper har disse?⁴⁸

5.4.1 *Hva krever teksten av forhåndskunnskaper og konseptforståelser?*

Det er en rekke bakgrunnsforståelser som må til for at teksten skal kunne gi mening. Det vil være nødvendig å kjenne til Frankrikes situasjon økonomisk og politisk i perioden rundt 1788, som vi har sett nærmere på i kapitlet om kontekst. Det ville ikke gitt mening å skrive et brev om skatteleggelse og uroligheter i landet om det ikke hadde vært økonomiske problemer eller uro. Det er også naturlig at leseren har en forståelse av hvordan samfunnet er bygget opp, med en konge som styrer landet, men som nå er under en periode med kritikk.⁴⁹ Hadde dette ikke vært situasjonen som lå bak ville det ikke vært noen grunn for De Gouges å forsvare kongen.⁵⁰

Slik som med disse eksemplene er også kvinnens diskurs en bakgrunnskunnskap som fremgår av teksten. Som en kritikk på folks økonomibruk, kommer De Gouges med påstanden «l'Ouvrier manque de pain pour donner à la femme, à les enfans, & il trouve de l'argent pour multiplier les plaisirs, ou plutôt les folies & les joies extravagantes.»⁵¹ Oppbyggelsen av argumentet til forfatteren er essensielt for å bygge opp hennes budskap i dette brevet. Det er derimot ikke det jeg er interessert i når jeg skal finne den kvinnelige diskursen. Jeg vil heller trekke frem at De Gouges her tar forgitt at det er «arbeideren» som skal forsørge for brød til sin kone eller barn, uten noen forklaring på hvorfor det er slik. I dette offentlige brevet tar De Gouges det for gitt at «arbeideren» har rollen som forsørgeren, og hun omtaler i ham i hankjønnsform. Vi vet fra forhåndskunnskapene våre at hun er alenemor. Selv om vi ikke vet hvordan det fungerer med tanke på forsørgelse for henne selv og hennes sønn, er det tydelig at offentligheten, ifølge De Gouges, vil anerkjenne at det er «arbeideren» som forsørger.

5.4.2 *Identitet – grupperinger og kjønnsroller*

For å forstå mer av denne kvinnelige diskursen skal vi se nærmere på disse kvinnelige fremstillingene og hvilke egenskaper hun tilegner dem, slik vi nettopp har sett at arbeideren i hankjønnsform har fått rollen som forsørger, og dermed kvinnen rollen som den som blir forsørget. Her ser vi at hva som definerer den ene gruppen vil kunne ha en påvirkning på hvilken fremstilling den andre gruppen har. For å systematisere dette har jeg valgt å dele teksten inn i tre grupper som er: «folket», «mannen» og «kvinnen». Hvem hører til i de forskjellige gruppene, og hvilken diskurs som omhandler kvinner finner vi innenfor disse? For ordens skyld har jeg valgt å definere rollene som er kjønnsbeskrevet, slik som vi så på «arbeideren» tidligere, og «Le Roi» (kongen) inngår i mannen fordi de beskrives som en «han». På samme måte kommer De Gouges selv til å inngå under den kvinnelige grupperingen fordi hun selv plasserer seg der. Dette skal vi se litt mer på, men først den største gruppen og brevets mottakere: folket.

---

⁴⁸ Johannessen et al. 2018: 77-78

⁴⁹ De Gouges 1788: 5

⁵⁰ Ibid: 5

⁵¹ «the Worker lacks any bread to offer his wife or his children, and yet he finds money to lavish on his amusements, or rather his follies, and his extravagant pleasures. »
Ibid: 6. Overs. Palmer, se også side 12.

5.4.3 *Le Peuple – Folket, hvem er det?*

Brevet er adressert til det franske folk, og dette er noe hun gjentar gjennom hele teksten.⁵² Uttrykkene veksler mellom «Français» (franskmenn), «le Peuple» (folket) og «Citoyens/Citoyenne» (borgere). Grunnen til at jeg antar at det er snakk om samme gruppe, er fordi hun direkte henvender seg til alle de tre ordformene: «C'est à vous, Français, que j'écria»⁵³, «c'est au Peuple que je m'adresse»⁵⁴, «& vous, Public, à qui je la dédie», og bruker uttrykkende om hverandre: «O Peuple, Citoyens».⁵⁵ Om denne gruppen bruker hun både negative og positive beskrivelser: «Le nombre de ces derniers (el sage), malheureusement pour l'humanité n'est pas considérable, & par line plus grande fatalité, les conseils des seditieux extravagans influent plus fur le Peuple & des bons Citoyens»⁵⁶ og «Faut-il croire que le Peuple doit sans humanité, non sans doute»⁵⁷ som eksempler der hun skriver om denne gruppen som noe dårlig. I starten av brevet finner også eksempler på at hun stiller denne gruppen i et optimistisk og positivt lys ved å for eksempel påpeke at hun blir motivert av deres felles nasjonalitet. Hun benytter også positivladete ord som «bonne Citizen»⁵⁸. Dette uttrykket bringer oss videre til hva De Gouges selv definerer seg som og hvilke forventinger hun har til seg selv og andre kvinner.

5.4.4 «La femme» - kvinnens egenskaper og rolle

Det første jeg vil trekke frem er at de Gouges definerer seg innenfor denne gruppen med mennesker som hun skriver til. Tydeligst finner vi eksempel på dette når hun selv understreker det: «Je suis un membre du Public».⁵⁹ Vi ser også andre tilfeller hvor hun beskriver seg selv som borger, eller de andre som medborgere.⁶⁰ Hun definerer seg selv både innenfor den kvinnelige gruppen, og som en av folket. På fransk er «borger» kjønnsdelt, som vil si man har et hankjønn og hunkjønnform for dette. Det er derfor interessant at De Gouges definerer seg innenfor «du Public» som gjelder begge formene. I et annet mer kjent verk, *Les droits de la femme*, definerer hun dette tydeligere. Vi forholder oss derimot til det hun skriver i dette brevet, og da definerer hun seg selv, og dermed kvinnen, som en borger.⁶¹ Vi skal se nærmere på hvilke andre representasjoner som finnes om kvinnen.

---

⁵² Ibid: 3, 7, 8, 11, 20, 29

⁵³ «it is to you, the French, that I write;»

Ibid: 3, overs. Palmer

⁵⁴ «I address the People»

Ibid: 7, overs. Palmer

⁵⁵ «And you, the Public, to whom it is dedicated»

Ibid: 8, overs. Palmer

«Oh People, unhappy Citizens!»

Ibid: 11, overs. Palmer

⁵⁶ «Sadly for humanity, the latter (the wise) are in short supply, and more unfortunately, the opinions of those who hold extremely seditious views sway the People more than the sage advice of prudent individuals or good Citizens.»

Ibid: 4 overs. Palmer

⁵⁷ «It is to believe that the People lack humanity, undoubtedly not»

Ibid: 6 overs. Palmer

⁵⁸ «honest Citizen»

Ibid: 3, 7, overs. Palmer

⁵⁹ «the Public of which I am a member (...)»

Ibid: 8, overs. Palmer

⁶⁰ Ibid: 7, 22, 31

⁶¹ Olympe de Gouges, 1791

De Gouges adresserer flere ganger sin rolle som kvinne og forfatter av dette brevet. Blant annet skriver hun «Sa Majesté, sans doute, ne trouvera point mauvais qu'une femme attendrie sur Passliction générale, ose prévenir par son pressentiment des maux plus cruels.», i kontekst av at hun adresserer folket og ber dem bedømme om hun er en oppriktig borger.⁶² Det ville ikke vært noen grunn til å skrive denne setningen dersom ingen av mottakerne, eller henne selv, hadde sett på det som naturlig at kongen ikke hadde noen problemer med at hun uttalte seg. Spørsmålet som duker opp er: hvorfor skulle dette kunne oppfattes som problematisk, og hva er det som gjør det problematisk? Basert på de to gruppene vi har sett De Gouges definerer seg innenfor, kan vi lure på om det er i lys av henne selv som borger eller som kvinne, dette skulle kunne oppfattes som unaturlig. I teksten har hun brukt spesifikt ordet «femme» (kvinnen), og jeg vil derfor anta at dette har noe med De Gouges kvinnelige diskurs å gjøre. Argumentet hun bruker for at kongen ikke ville hatt noe imot det, er at hennes intensjon om å forhindre «des maux encore plus cruels».⁶³ Dette knytter hun opp mot følelser, som vi skal se litt nærmere på senere i sammenligningen.

Et annet eksempel hvor hun beskriver sin rolle som kvinne, er etter det tidligere eksempelet hvor vi så at hun definerte seg som en del av offentligheten. Her legger hun nemlig til: «mais un membre da parti le plus foible: (...)», hvor hun bruker dette som et forsvar om noen skulle påstå at hun ikke har «energi» i meningene sine, eller om de er «diffuse» eller «usammenhengende».⁶⁴ På samme måte som i eksempelet med ovenfor, bruker hun her noen egenskaper som en forklaring, eller unnskyldning på hvorfor hun handlet slik hun gjorde ved å skrive dette brevet. Dette var også noe hun knyttet opp mot sin rolle som kvinne ved å skrive «mon sexe m'en justifie;».⁶⁵

I teksten tar også De Gouges opp tanker rundt hennes skriving og en kvinnes arbeid. Hun hevder på side 8 og 9 som et svar på det forrige eksempelet at hennes «foible génie»⁶⁶ er en «fruit que la nature a cultivé» og at denne frukten ikke er til salgs.⁶⁷ Hun skriver at hennes eneste ambisjon er å gjøre en karriere begrenset av hennes eget talent.⁶⁸ Hun skriver også at som en kvinne som har lagt sitt hjerte i alt av sitt arbeid, fortjener hun en dag anerkjennelse, ikke bare av store skikkelser, men av alle menn.⁶⁹ Her som i de andre representasjonene kan vi se dem tydelig fordi De Gouges forklarer dem som om de ikke var opplagte, og dermed var de sannsynligvis ikke det.

---

⁶² «No doubt his Majesty will not find it a problem that a woman, moved by such widespread suffering, dares to prevent, thanks to her presentiment, even crueller hardship.»

De Gouges 1788: 7 overs. Palmer

Borger: se fotnote 35

⁶³ «even crueller hardship»

Ibid: 7, overs. Palmer

⁶⁴ «but a member of the weaker part»

Ibid: 8. overs. Palmer, og delvis egen overs.

⁶⁵ «My sex will be my justification»

Ibid: 8, overs. Palmer

⁶⁶ «feeble genius»

Ibid: 8

⁶⁷ «Fruit that nature has developed»

Ibid: 8, overs. Palmer

⁶⁸ Ibid: 8-9

⁶⁹ Her brukes det franske ordet «hommes» som kan bety både mann og menneske. I denne konteksten velger jeg å tro det innebærer menn som en kontrast til kvinnen.

Ibid: 10

6. Tekst 2: Mémoires de Madame Roland, Troisième Partie

Marie-Jeanne Philippon Roland. Trykk av François Bonneville, Paris, BnF, avdeling for trykk, 1756

6.1 Innledning

Fra Olympe de Gouges og revolusjonens spede begynnelse, beveger vi oss nå til et av dens store vendepunkt og en annen kvinne som i revolusjonens gang også måtte møte giljotinen. I perioden hvor Manon Roland satt fengslet til hennes henrettelse, skrev hun flere verk og brev. Noen ble ødelagt, mens andre ble gitt ut etter hennes død. Ett av disse verkene hun skrev er «*Mémoires de Madame Roland*», som er teksten jeg skal undersøke nærmere er fra. Utdraget er hentet fra side 190 til 196. Det ble skrevet 10. september 1793. I teksten forteller Manon Roland om opplevelsen av hennes mors bortgang og sorgen i møte med det, samt hennes tanker rundt Rousseaus filosofi og kvinnens rolle i hjemmet og ekteskapet. Tekstavgrensningen er satt med tanke på begrensning av størrelsen på dette studiet. Utdraget er valgt ut på grunn av Rolands interessante bemerkelser både om morens egenskaper, hennes holdninger til husarbeid og andre kvinner. I utdraget ytrer hun seg også om sine holdninger til forfatterskap av kvinner, noe som er spesielt interessant med tanke på hennes egen rolle som skribent, som vi kan lese i ettertid.

6.2 Manon Rolands liv og virke

Verket ble skrevet mens Manon Roland satt fengslet i Sainte-Pélagie. Det ble smuglet ut av en venn. Verket ble gitt ut i 1795, to år etter hennes henrettelse.⁷⁰ I dag er hun en av de mest kjente kvinnelige skikkelsene fra den franske revolusjon. Hun tilhørte den politiske gruppen girondinerne og var gift med innenriksministeren Jean-Marie Roland. Hennes politiske innflytelse er omstridt, men det var allerede flere som anklaget Manon Roland for å være for politisk engasjert og den «egentlige» ministeren i hennes samtid.⁷¹ Roland har etterlatt seg mange skrevne verk og er en historisk karakter med det som gjerne kan oppleves som motstridene meninger og livsoppførsel. Hvem var denne kvinnen?

Marie-Jeanne ble født i 1757 i Paris og var en del av småborgerskapet. Faren var håndverker, og het Pierre-Gatien. Moren het Marie-Marguerite Bismont. Manon, som Marie-Jeanne ble kalt til daglig, var nummer to av syv søsken, men eneste som overlevde fødsel og de første leveårene.⁷² Hun var en jente med mange evner, og allerede som fireåring begynte hun å lese bøker. Foreldrene sørget for at hun fikk en god utdanning med gode lærere, men oppdro henne med tanke på at hun skulle bli en uselvisk mor og en god kone.⁷³ I begynnelsen av sin lesekarriere var det greske klassikere som opptok henne, og da spesielt den greske historikeren Plutark. Hun nevner i sine skrivelser fra oppholdet sitt i fengsel at hun tok med seg Plutark i stedet for bønneboken når hun skulle i kirken.⁷⁴ For henne var pennen et viktig verktøy for å klargjøre tankene og ideene sine.⁷⁵ Moksnes beskriver at Manon hadde et sterkt behov for å skrive ned tanker hun gjorde seg opp under lesingen, og skrev både lange kommentarer og brev for å uttrykke sine meninger om forskjellige temaer.⁷⁶ Der Plutark spilte en rolle for hennes republikanske politisk holdning,

---

⁷⁰ Lisa Beckstrand. *Deviant Women of the French Revolution and the Rise of Feminism*. (Associated University Presses, 2009), 33

⁷¹ Moksnes 1974: 53

⁷² Aasen 2010: 136, Roland 1901: 41

⁷³ Moksnes 1974: 54

⁷⁴ Jeanne Marie Roland. *An Appeal to impartial Posterity, by Citizeness Roland, wife of the Minister of the Home Department, or A Collectio of Pieces written by her during her Confinement in the Prisons of the Abbey and St. Pelagie, Part I*. (London: J. Johnson, 1795). 21

⁷⁵ Marie-Jeanne Roland, *Mémoires de Madame Roland; avec une notice sur sa vie, des notes et éclaircissements historiques, par M M. Berville et Barriere*. (Paris: Baudouin frères, 1820), 195

⁷⁶ Moksnes 1974: 54

fattet hun stor interesse i Rousseaus tekster i tidlig 20-årene.⁷⁷ Dette skal vi senere se nærmere på i tekstutdraget.

Det tok tid før Manon ble gift. Hun hadde mange friere, men mente de ikke var rett for henne. I sine memoarer forteller hun om en episode hvor hun forklarer faren hvorfor hun ikke vil gifte seg med den lokale slakteren. For Manon var det viktigere å ha en mann som kan være på hennes intellektuelle nivå, enn det var å leve et liv med en mann som kunne forsørge henne godt.⁷⁸ Hun gikk til og med så langt at hun skrev hun heller vil dø enslig om hun ikke fant en mann som kunne leve opp til hennes standard.⁷⁹ I en diskusjon med moren ytret Manon ifølge hennes memoarer, en interessant innstilling til ekteskapet. Her skrev hun at hun ikke ønsket å styre over mannen, men ville heller ikke bli styrt, fordi det kunne ført henne til å handle på trass.⁸⁰ Det var en hårfin balansegang som Manon opprettholdt mellom det rådene synet om kvinner på den tiden, og hennes eget behov for selvrealisering. Hun skrev at hun ikke likte å være underlegen, men samtidig ikke var «laget» for å være den som styrer.⁸¹ Tross sine foreldres insisteringer om giftemål, var det ikke før den eldre herren Roland dukket opp, at dette skjedde. Jean-Marie Roland var 23 år eldre enn henne selv, men de delte flere interesser som politikk, filosofi og reising.⁸² Hennes ekteskap med Jean-Marie Roland var trolig en av grunnene til at Manon Roland fikk så mye innflytelse og politisk innsyn som det antas at hun gjorde.

Konteksten til tekstutdraget er essensiell når man skal bedømme om Roland er en kvinne som følger sin egen diskurs, eller motstrider denne. Dette er omdiskutert, og mange historikere vil påstå at Roland ukonsekvent. Lisa Beckstrand kommer med en egen teori i sin bok «*Deviant Women of the French Revolution and the Rise of Feminism*». ⁸³ Hun mener at Roland ikke hadde et valg om å skrive tankene sine, spesielt det vi ville sett på som kvinnepositive, på grunn av hennes situasjon som tiltalt og fengslet. Det funderes om teksten er et forsøk på å renvaske hennes rykte som politisk engasjert. Beckstrand foreslår her at Roland balanserer på en hårfin linje mellom å forklare sin deltakelse i det politiske arbeidet, samtidig som hun må unngå å havne i «unåde» ved å fremstille kvinnens rolle som noe annet enn flertallet oppfattet den som på den tiden. En annen hypotese er at Roland er så tydelig påvirket av den kvinnelige diskursen hun skriver, men at hun ikke klarte å holde seg unna påvirkningskraften hun hadde gjennom sin mann, eller at hun rettferdiggjorde dette ved å hevde at hun fortsatt beholdt sin plass i samfunnet som kvinne.

6.3 Tekstens innhold

Kapitlet starter med å fortelle om morens dødsfall. Her finner vi også noen beskrivelser av moren gjennom øynene til Roland. Etter dette forklarer hun hvordan hun opplevde sorgen i ettertid og hva som påvirket henne, om Abbeden Legrand som besøkte henne og ga henne en bok av Jean-Jacques Rousseau. Hun forklarer hvilken påvirkning bøker har hatt på henne som republikaner og kvinne. Deretter følger et langt avsnitt om kvinnens rolle i huset og i forhold til mannen, som hun avslutter ved å trekke inn politikk hvor hun sammenligner statens regjering med familielivet. Så følger et avsnitt der hun forklarer sine

---

⁷⁷ Roland 1820: 192, Moksnes 1975: 54

⁷⁸ Roland 1900: 230

⁷⁹ Ibid: 233

⁸⁰ Ibid: 252

⁸¹ Ibid: 252

⁸² Aasen 2010: 137

⁸³ Beckstrand 2009

egne studier og hennes forhold til dem, og beskriver at hun ikke kunne tenke seg å være forfatter.

6.4 Analyse

Som med Olympe de Gouges brev, kommer jeg også i denne teksten til å fokusere på hvordan kvinnen ble fremstilt. Kvinnene som det skrives noe om i dette utdraget er hennes mor, henne selv og kvinnen generelt. Jeg kommer også her til å se hvilke egenskaper som blir tillagt de kvinnelige karakterene og hvilken rolle det forventes de har.

6.4.1 Roller - om mor, Rousseau og husarbeid

Moren er den første personen vi møter på i dette kapitlet. Hun blir beskrevet med «*Sa physionomie douce et fraîche n'avait point*» og «*àge que les femmes passent rarement sans altération*». ⁸⁴ Videre beskriver hun moren som: «*Ainsi fus arrachée du monde l'une des meilleures et des plus aimables femmes qui l'aient jamais habitée. Rien de brillant ne le faisait remarquer; mais tout la rendait chère quand on l'avait connue. Raisonnable et bonne par essence, la vertu ne paraissait rien lui coûter.*»⁸⁵ Hva tyder dette om Rolands representasjon om kvinnen? Kanskje det kan forklare oss hvordan kvinnen hun så opp til, eller var veldig nær, ble beskrevet av henne? Kan dette gi oss et inntrykk av hvordan hun tenkte en kvinne burde være? Vi skal se på noen tekstutdrag hvor Roland viser til en kjent filosof med en sterk kvinnelig diskurs, på Rolands meninger rundt husarbeid og kvinnens rolle, og tanker rundt sitt eget forfatterskap.

Det kan virke som om Roland har hentet mye av sine representasjoner og diskurs fra verdenssynet til Rousseau. Verket Roland nevner er en kjærlighetsroman, *Héloïse*, men Rousseau er også kjent for å ha skrevet «Samfunnpakten» og «Émile». ⁸⁶ Av sistnevnte kan vi se en tydelig diskurs rundt oppdragelse av gutter og jenter, hvor det er et merkbart skille mellom dem. En kvinne skal oppdras til å tjene mannen. Grunnlaget for dette er basert på tankegangen om at mannen er den sterke, mens kvinnen er den svake, og deretter skal arbeidsoppgavene tillegges. ⁸⁷ Tanken om at kvinnen er den svake er også noe vi kjenner igjen fra De Gouges tekst. I teksten forklarer hun at Plutark forberedte henne til å bli en republikaner, mens Rousseau viste henne gleden i hushold. Dette er noe hun påstår ikke er nytt for henne, men at Rousseau satte ord på ideene hennes. ⁸⁸

På side 193 tar hun fatt på en serie argumenter om hvorfor det å gjøre husarbeid ikke burde være en så tidkrevende oppgave. Dette gjelder kvinner som inneholder kvalitetene

---

⁸⁴ «Her face, still fresh and youthful» og «of an age which women rarely pass without experiencing a considerable alteration. » Roland 1820: 190, overs. Johnson

⁸⁵ «Thus was taken from the world one of the gentles, most lovable beings that ever graced it. Her qualities were not brilliant, but they were such as won and retained the love of all who knew her. Naturally pure and just, her virtues were fruit of impulse, not effort. » Ibid: 191, overs. Johnson

⁸⁶ Ibid: 192, Héloïse som Roland skriver om: Jean-Jacques Rousseau, *Julie, ou la nouvelle Héloïse / Lettres de Deux Amans Habitans d'une petite Ville au pied des Alpes (originaltittel)*. (Amsterdam: Marc-Michel Rey, 1761), *Du Contract social; ou, principes du droit politique*. (Amsterdam: Marc-Michel Rey, 1762), *Émile, ou de l'éducation*. (Amsterdam/Paris: Jean Néaulme, 1762)

⁸⁷ Moksnes 1974: 5; for mer om Rousseaus kvinnesyn, se: Jean-Jacques Rousseau, *Emile – eller om oppdragelse*, oversatt av Kristen Marianne Bessesen med etterord av Hans Kolstad, (Oslo: Vidarforlaget, 2010)

⁸⁸ Roland 1820: 195

«l'ordre et de l'activité» og «de vigilance».⁸⁹ «On a toujours du loisir quand on sait s'occuper; ce sont les gens qui ne font rien, qui manquent de temps pour tout.»⁹⁰ Etter dette følger hun opp med argumenter mot kvinner som bruker tiden sin på besøk eller å bruke lang tid på å kle seg og som derfor ikke har tid til sine «devoirs» og uttrykker sin avsky mot dette.⁹¹ Ut av dette avsnittet kan vi finne diskursen som peker på at husarbeid er noe som kvinnen har med å gjøre, ifølge Roland. Forsømmelse av dette skjer om en dame «sløser» tiden sin på ting som besøk, klær eller andre nytelser.⁹² Ifølge Roland skal en kvinne sørge for at klær er i orden, passe på barna sine og ordne mat uten å snakke om det.⁹³ Dette kan tolkes som en representasjon som bygger opp under den kvinnelige diskursen man møter i Rousseaus *Émile*. Det er forventet av Roland at man som kvinne skal utføre sin plikt uten å snakke om det, fordi det er en selvfølge.

6.4.2 Forfatteren Roland

Roland selv har forfattet mange verk, både brev og memoarer. Roland skriver i tekstutdraget om et ønske om å publisere sannheten: «J'aime à publier des vérités qui ne m'intéressent pas seule, et je n'en veux aucune, pour que leur enchainement serve à leur démonstration.»⁹⁴ Senere kan det virke som om hun motstrider denne tanken. Etter et avsnitt hvor hun forklarer et behov for å skrive og sortere tankene sine, følger hun opp med grunnen til at hun aldri kunne tenkt seg å bli forfatter.⁹⁵ «Jamais je n'eus la plus légère tentation de devenir auteur un jour: je vis de très-bonne heure qu'une femme qui gagnait ce titre, perdait beaucoup plus qu'elle n'avait acquis. Les hommes ne l'aiment point, et son sexe la critique».⁹⁶ Selv om Roland tydelig setter pris på evnen til å kunne skrive, påstår hun at det ikke kunne ende bra hvis hun ble en forfatter. Dette svaret er basert på at både menn og kvinner ville vært imot, enten ved å kritisere det om det var dårlig, eller å kreditere noen andre om det var bra. Det er ifølge Roland ingen måte å få ære på som kvinne ved å publisere noe. Dette er en representasjon som Roland har hatt med seg siden hun var en ung kvinne, ifølge teksten.⁹⁷ Representasjonen tilsier at det ikke er en kvinnes rolle å skrive og publisere verk, men samtidig er dette noe Roland gjør, enten under hennes manns navn, eller i det minste gjennom det verket vi studerer nå. Om dette er noe Roland ser på som en motsetning, eller om hun er unntaket for sin egen diskurs er en interessant diskusjon.

---

⁸⁹ «Method and activity», «vigilance»

Ibid: 193, overs. Johnson

⁹⁰ «Leisure will always be found when one knows how to employ her time: it is the people who do nothing that want time for everything»

Ibid: 194, overs. Johnson

⁹¹ «duties»

Ibid: 194, overs. Johnson

⁹² Ibid: 194

⁹³ Ibid: 194

⁹⁴ «I love to publish truths that interest not myself alone; and I wish not to conceal one, that their coherence may serve toward their demonstration. »

Ibid: 193, overs. Johnson

⁹⁵ Roland 1820: 195

⁹⁶ «Never did I feel the slightest temptation to become one day an author; I perceived very early that a woman who acquires this title loses far more than she has gained. The men do not love, and her own sex criticise her. »

Ibid: 195, overs. Johnson

⁹⁷ Ibid: 195

6.4.3 Roland og følelser

Roland beskriver og bruker følelsene sine på en annen måte enn De Gouges. Sentralt i dette utdraget er hennes sorg over morens død. Dette er noe hun beskriver med: «Sa perte subite m'a fait connaitre les déchirements de la douleur et les transports les plus violens.», en smerte som var så voldsom at hun opplevde å besvime.⁹⁸ Som vi ser er ikke Roland fremmed for å beskrive sterke følelser. Hun skriver ikke noe om mannlige følelser, men dette ville heller ikke vært naturlig siden teksten er skrevet i første person, og det er ut ifra hennes øyne vi blir forklart hendelsene og opplevelsene.

Samtidig som Roland beskriver voldsomme følelser bruker hun også en beskrivelse av moren som er interessant: «Sage et calme, tendre sans passion (...)».⁹⁹ Med disse ordene beskriver hun en kvinne som teksten vier stor oppmerksomhet. Kan dette speile noe av Rolands representasjoner om kvinnen? Moren er beskrevet som en kvinne som ikke var så voldsom i sine følelser, men som likevel hadde en ømhet og klokskap. Sammen med de andre følelsene som Roland beskriver kan dette virke som de enten er en kritikk til hennes egen reaksjon på morens død, eller bare en hyllest av en kvinnelig karakter som hun ikke nødvendigvis er lik.

---

⁹⁸ «Her sudden loss plunged me in the profoundest grief.”

Roland 1820: 191, overs. Johnson

⁹⁹ «Prudent and self-poised, tender without passion.”

Ibid: 191, overs. Johnson

7.Sammenligning

I dette kapittelet vil jeg trekke frem mine funn fra de to analysene og sammenligne dem for å se om det råder flere diskurser om kvinner under den franske revolusjon. Er de like, finnes det sammenhenger med dem, hva er ulikhetene, og i så fall: hva forteller likhetene oss om den kvinnelige diskursen hos to av de mer kjente borgerlige kvinnene som levde under den franske revolusjon?

I analysen om De Gouges har vi sett på hvordan hun definerte kvinnen innenfor folket, men at det likevel fantes begrensninger som gjør at kvinnen utelates fra visse deler av offentligheten. Dette har vi blant annet sett på når De Gouges tar opp uttalelser i forbindelse med «majesteteten». Det er heller forventet at en kvinne som skriver skal få anerkjennelse for det arbeidet hun har gjort. Kvinnen er dessuten av det «svakere» kjønn. De Gouges bruker dette som en forklaring eller forsvar mot dem som mener hun ikke har rett, eller at hun ikke får det helt til. Vi har også sett at hun i argumentene forbundet med det «svakere» kjønn bruker følelsesuttrykk.

Hos Roland har vi sett litt nærmere på hennes beskrivelser av moren, hvor hun blant annet påpeker at moren ikke var så lidenskapelig, men samtidig øm. Hun beskrev også sine egne følelser i forbindelse med hennes sorg, som var sterke følelser, og det kan stilles spørsmål om dette er to motstridende diskurser. Et annet moment vi har studert ved Roland er hennes forhold til skriving og publisering i lys av andres anerkjennelse, slik som De Gouges.

7.1 Roller og oppgaver

Både De Gouges og Roland var kvinner som skrev både før og under den franske revolusjon. Tekstene er fra forskjellige faser av revolusjonen, men i begge verk som vi har sett på blir temaet om skriving tatt opp, og begge i forbindelse med seg selv. De nevner også flere roller en kvinne kan ha, som mor, husholderske, forfatter og flere. De Gouges og Roland beskriver kvinner i litt forskjellig lys, men dette kan være på grunn av tekstens hensikt og budskap.

De Gouges skrev om sitt ønske om å leve av forfatterdrømmen, og mener at en kvinne fortjener at hennes arbeid skal bli anerkjent om det er lagt arbeid og hjertet ned i det. Roland på den andre siden forklarer at hun lenge har hatt glede og nytte av å skrive, men mener det på grunn av sitt kjønn, ikke er mulig å være forfatter. Dette er to stridende argumenter, hvor den ene hevder at hun fortjener anerkjennelse på tross av sitt kjønn, mens den andre peker på kjønn som en begrensning for den rollen. Likevel kan vi se at begge adresserer dette fenomenet og kan ut ifra det tyde at det på denne tiden var en rådende diskurs om at kvinnen normalt sett ikke skulle publisere verk på lik linje med menn.

Andre roller som beskrives i tekstene er varierte. Roland selv er veldig tydelig i sin tekst på hva som forventes av en kvinne. Hun har ansvaret for husholdet og barna, og Roland ser ned på disse som prioriterer spill og besøk, fremfor disse oppgavene. De Gouges nevner også dette med forfengelighet, men påstår at kvinnen gladelig ville kvittet seg med dette mot en viktigere sak.¹⁰⁰ Hun nevner ikke den husholderske rollen som Roland fremhever som en kontrast på dette. Likevel er det slik at De Gouges to ganger nevner det som vi kan forstå som tradisjonelle kjønnsroller, hvor det er arbeiderens oppgave å forsørge mat til kone og barn, og her setter De Gouges en kontrast mellom menn som

---

¹⁰⁰ De Gouges 1788: 27

sløser bort penger i stedet for å gjøre sin «plikt». Det er også tydelige forskjeller på hvilke roller som blir nevnt i tekstene. Hos Roland er de kvinnelige rollene mor, kone og husholderske, mens De Gouges nevner folket (som inneholder kvinner), flere kvinnelige skuespillere og artister, og dronningen.¹⁰¹ Jeg vil være forsiktig ved å legge for mye vekt i dette på grunn av at tekstene er fra forskjellig kontekst og har forskjellig budskap, men det kan være verdt å merke seg.

7.2 Følelser

Som nevnt er følelsesord noe både De Gouges og Roland bruker i sin tekst, men på litt forskjellig måte. Likevel er det mulig å finne likheter. Begge uttrykker for eksempel sin fortvilelse, enten det er til situasjonen i landet, eller i sorgen av et dødsfall, og dette med sterke virkemidler. De Gouges beskriver at hun fikk panikk, og på Roland sin side er det så mye følelser at hun beskriver at hun kunne besvime i sammenheng med sorgen over morens dødsfall.¹⁰² Det er tydelig at begge kvinner ikke er ukjente for sterke følelser, men det er en forskjell i hvordan de blir brukt i teksten og bygger opp rundt deres diskursforståelse av kvinnen.

Hos De Gouges har vi sett at følelsesladete ord er noe hun bruker i forbindelse med hennes rolle som kvinne, både som forklaring og forsvar, mens vi hos Roland kan finne kommentarer som peker på at hennes idealkvinne, moren hennes, mulig ikke hadde de store følelsene. Et eksempel her er, som vi har sett, at Roland beskriver moren som «tendre sans passion» blant andre beskrivelser som har en positiv klang.¹⁰³ Både i De Gouges og Rolands tekst er det hovedsakelig kvinnen som blir tilegnet følelser, sjelden mannen. Årsaken til dette kan være fordi de hovedsakelig beskriver sine egne følelser og ikke uttaler seg på vegne av andre.

En felles representasjon her kan være at kvinner har følelser og bruker dem i forbindelse med skriving. Problemene oppstår når vi skal forklare hensikten deres. For Roland virker det som i akkurat denne teksten at følelsene er til hinder, mens De Gouges bruker dem som argumenter om hvorfor hun som kvinne bør stoles på, og bruker følelsene som et argument for hennes fornuft.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ For skuespillere, forfattere og dronning, se De Gouges 1788: 25-26, 27

¹⁰² De Gouges 1788: 4; Roland 1820: 191-2

¹⁰³ «Tender without passion»

Roland 1820: 191, overs. Johnson

¹⁰⁴ De Gouges 1788: 28

8. Konklusjon

I løpet av denne oppgaven har vi tatt en nærmere kikk på hva to av de mest kjente kvinnene fra den franske revolusjon skrev om kvinnen. Vi har utforsket de kvinnelige representasjonene om kvinnens rolle og hvordan hun forholder seg til følelser. Det er mye som kan sies om den kvinnelige diskurs som er oppdaget i tekstene, og målet for dette kapittelet er å oppsummere og konkludere med hva vi tidligere har sett.

Målet for oppgaven har vært å finne ut av hvem to av kvinnene i den franske revolusjon, som engasjerte seg politisk, var, og om forestillingene om dem stemte med virkeligheten. For å få grep om dette skulle vi gjennom diskursanalyse se hvilket kvinnesyn to ledene kvinnelige stemmer, Olympe de Gouges og Manon Roland hadde, gjennom tekstene de forfattet.

Det som er interessant med disse verkene, er at de på tross av sine ulikheter også har en rekke likheter. En av disse er begge tekstenes suksess. Det er spesielt at vi fortsatt har dem, og dette forteller oss om at selv om tekstene ikke nødvendigvis har ført til det de i utgangspunktet ble skrevet for, er de en suksess i den forstand at de er blitt tatt vare på og lest. Av alle tekster som ble forfattet på 1700-tallet, er dette noen av dem som er mest kjent som primærtekst og oversettelse. Grunnen til at de har blitt tatt vare på er høyst sannsynlig at de har appellert til dem som leste dem, nok til at de ble videreført og bevart. På denne måten har representasjonene og diskursene fra den tiden blitt videreført, i det minste skriftlig.

Når det gjelder ulikheter er disse mange, ikke minst på grunn av deres ulike hensikt og budskap, men deres kvinnekurs antyder også uenigheter. Hvor De Gouges har et mer «opprørsk» kurs som hevder at kvinnen har rett til en del som ikke var naturlig for en kvinne på denne tiden, har Roland en kurs som forventer at kvinnene skal holde hus, barn og ektemann fornøyd. Samtidig legger begge opp til en representasjon om mannen som forsørger og autoritetsperson. Både De Gouges og Roland benytter seg av følelser når de beskriver sine situasjoner og argumenter. Dette kan si litt om at den kvinnelige kursen på 1700-tallet tilsa at kvinnen brukte følelsene sine og var ikke fremmed for å skrive om dem.

Denne analysen har vist oss at det er mye som kan ligge bak noen ord og setninger. Under den franske revolusjon fantes det flere kurser og representasjoner om kvinner. Kanskje var revolusjonen i seg selv med på å åpne opp for disse kursene, eller så var kursene med på å prege revolusjonen. Uansett kan disse tekstene indikere at begge kvinnene fra denne tiden både har mange likheter i sin kvinnelige kurs, på tross av ulikheter.

9. Bibliografi

9.1 Primærkilder

De Gouges, Olympe, *Lettre au peuple, ou Projet d'une caisse patriotique par une citoyenne*. Paris: chez Maradan et les marchands de nouveautés, 1788.

—. *Les droits de la femme. A la Reine*. Paris: 1791

Mme Roland, Marie-Jeanne. *Mémoires de Madame Roland; avec une notice sur sa vie, des notes et éclaircissements historiques, par M M. Berville et Barriere*. Paris: Baudouin frères, 1820.

9.2 Oversettelser

De Gouges, Olympe, *Lettre au peuple, ou projet d'une caisse patriotique, par une citoyenne*. Oversatt av Palmer, Clarissa. Hentet fra:

https://www.olympedegouges.eu/patriotic_purse.php

Mme Roland, Marie-Jeanne, Johnson, Edward Gilpin (red.) *The Private Memoirs of Madame Roland*. Chicago: A.C. McClurg & Co, 1900, Hentet fra:

<https://archive.org/details/privatememoirsof00rola>

9.3 Sekundærkilder

Aasen, Elisabeth. *Driftige kvinner, Lærde og ledende kvinner gjennom tidene*. Oslo: Pax Forlag, 2009.

Beckstrand, Lisa. *Deviant Women of the French Revolution and the Rise of Feminism*. Associated University Presses, 2009.

Blanc, Olivier. *Olympe de Gouges des Droits de la femme à la guillotine*. Paris: Tallandier, 2014.

Davidson, Denise Z. *France after Revolution: Urban Life, Gender, and the New Social Order*. Cambridge: MA, 2007

Desan, Susanne. «Recent Historiography on the French Revolution and Gender.» *Journal of Social History*, 52, nr. 3 (2019): 567 DOI: <https://doi.org/10.1093/jsh/shy079>

Furet, François og Ozouf, Mona. *Dictionnaire critique de la Révolution française*. Paris: 1988

Hall, Stuart. *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage, 1997.

- Heller, Henry. «Marx, the French Revolution, and the Spectre of the Bourgeoisie.» *Science & Society*, 78 nr. 2 (2010), 184-214, <https://www.jstor.org/stable/25681227>
- Hesse, Carla. *The Other Enlightenment: How French Women Became Modern*. Princeton, NJ: 2001
- Heuer, Jennifer Ngaire. *The Family and the Nation: Gender and Citizenship in Revolutionary France, 1789–1830*. Ithaca, NY: 2005
- . *The Family on Trial in Revolutionary France* (Berkeley: CA, 2004)
- Israel, Jonathan. *Revolutionary Ideas*. Princeton: Princeton University Press, 2014
- Johannessen, Lars E. F., Rafoss, Tore Witsø og Rasmussen, Erik Børve. *Hvordan bruke teori?* Oslo: Universitetsforlaget, 2018.
- MacIlavvey, Siobhán. *Figurations of the Feminine in the Early French Women's Press, 1758-1848*. Liverpool: Liverpool University Press, 2019
- McPhee, Peter. *A Social History of France, 1780-1880*. Routledge, 1992
- Melve, Leidulf og Ryymin, Teemu, red. *Historikerens arbeidsmåter*. Oslo: Universitetsforlaget, 2018.
- Miller, Christopher L. *The French Atlantic Triangle: Literature and Culture of the Slave Trade*. Durham & London: Duke University Press, 2008.
- Moksnes, Aslaug. *Kvinner på barrikadene*. Oslo: Likestillingsrådet, 1974.
- Offen, Karen. «The New Sexual Politics of the French Revolutionary Historiography» *French Historical Studies*, 16, no. 4 (1990): 909-922, DOI: 10.2307/286328
- Outram, Dorinda. *The Body and the French Revolution, Sex - Class and Political Culture*. New Haven & London: Yale University Press, 1989
- Palmer, R. R., Colton, Joel, Kramer, Lloyd. *A History of Europe in the Modern World*. (11. utg.) New York: McGraw-Hill Education, 2014.
- Mme Roland, Marie-Jeanne. *An Appeal to Impartial Posterity, by Citizeness Roland, wife of the Minister of the Home Department, or A Collection of Pieces written by her during her Confinement in the Prisons of the Abbey and St. Pelagie, Part I*. London: J. Johnson 1795, Hentet fra: http://oll-resources.s3.amazonaws.com/titles/1782/1285.01_Bk.pdf
- Rousseau, Jean-Jacques. *Emile – eller om oppdragelse*, oversatt av Kristen Marianne Bessesen med etterord av Hans Kolstad, Oslo: Vidarforlaget, 2010
- . *Julie, ou la nouvelle Héloïse / Lettres de Deux Amans Habitans d'une petite Ville au pies des Alpes (originaltittel)*. Amsterdam: Marc-Michel Rey 1761

Smith, Bonnie G. «The Contribution of Women to Modern Historiography in Great Britain, France, and the United States, 1750-1940.» *The American Historical Review* 89 nr. 3 (2018), 709-732. DOI: 10.2307/1856122

Sutherland, Donald. *France 1789-1815: Revolution and Counterrevolution* New York & Oxford: 1986

Thébaud, Françoise. «The History of Women and Gender: French perspectives on the last twenty years.» *Women's History Review*, 27, no. 1 (2018): 41-47, DOI: 10.1080/09612025.2016.1250529

Tilly, Louise A. «Women's History and Family History: Fruitful Collaboration or Missed Connection» *Journal of Family History*, 12, no. 1-3 (1987): 303-315, DOI: 10.1177/036319908701200117

Tjora, Aksel. *Kvalitative forskningsmetoder I praksis* (3 utg.). Oslo: Gyldendal, 2017.

Tønnesson, Kåre D. *Revolusjonen som rystet Europa: Frankrike 1789-1815*. Oslo: Aschehoug, 1989.

Vanpée, Janie. «Performing Justice: The Trial of Olympe de Gouges.» *Theatre Journal*, 51, nr. 1 (1999): 47-65. DOI: 10.1353/tj.1999.0018

Verjus, Anne. *Le cens de la famille. Les femmes et le vote, 1789–1848*. Paris: 2002

—. *Le bon mari. Une histoire politique des hommes et des femmes à l'époque révolutionnaire*. Paris: 2010.

9.4 Illustrasjoner

Illustrasjon 1: Desrais eller Desray, Claude-Louis: *Louis XVI à son peuple. Fontispice de "Remarques patriotiques" pour les Etats Généraux, d'Olympe de Gouges (15 décembre 1789). Révolution française*. Arbeid på en montasje, 22 x 32,5 cm. Musée Carnavalet, Histoire de Paris

Illustrasjon 2: Bonneville, François: *M.J.Ph. Roland: née à Paris en 1756, femme du ministre de l'Intérieur assassinée par tribunal révolutionnaire, le 19 bru.re l'an 2 de la Rép.* Trykk, 19,5 x 12,5 cm. BnF

